גיבורים אלמונים

שנה וחצי של לחימה, 6,000 הרוגים - ורק 12 לוחמים קיבלו עיטור גבורה ■ ספר חדש מאתר יותר מ־1,200 לוחמים שאושרה זכאותם לעיטור גבורה במלחמת העצמאות, אבל לא קיבלו אותו ■ מחבר הספר, עפר דרורי, מקווה לצדק מאוחר: "יש באן עוול היסטורי שצריך ואפשר לתקן"

אודי מיכלסון

יאיר רחלי הכניע באמצעות רימונים עמדת אויב בפעולת תגמול בשפרעם שסיכנה את כוחותינו. בכך הוא אפשר את היחלצות הכוחות. סימן טוב נאנה טיפל בפצועים והגיב ביריי תחת מטחי אש כבדים בקרב על מושכרת עיראק סוידאן אף שהיה פצוע אנוש ולאחר הקרב נקטעו שתי רגליו. יוחאי בן נון פיקד על מבצע להטבעת אוניית הדגל של הצי המצרי שיעגנה מול חופי עזה באמצעות שלוש סירות נפץ.

אלו שלושה לוחמים במלחמת השחרור שיש להם מכנה משותף ייחודי – הם נמצאו ראויים לקבל בתום המלחמה את עיטור הגבורה 'גיבור ישראל', עיטור שהומר בשנת 1973 לעיטור הגבורה. היו עוד תשעה כמותם. 12 גיבורי ישראל בסך הכול.

נשמע הגיוני? 12 מעשי גבורה בלבד בתום מלחמה שנמשכה יותר משנה וחצי ונהרגו בה כ־6,000 לוחמים ואזרחים? בהחלט לא סביר. ואכן, בתום המלחמה הוגשו אלפי המלצות לעיטורי גבורה בכל הרמות לחיילים שגילו אומץ לב יוצא דופן ועשו מהם אף שילמו על כך בחייהם. לטקס ההאשון ב'יום הצבא', שנערך ביולי 1949, הוענקו ל־12 – לגיבורים החיים ולבני משפחות ההרוגים – העיטורים הגבוהים ביותר במעלה. העיטורים האחרים היו מיועדים להענקה זמן קצר לאחר מכן, בהתאם להחלטת ועדה צבאית שאישרה מתן עיטורי גבורה במגוון דרגות ל־1,270 חיילים נוספים.

ד"ר עפר דרורי חוקר את נושא הגבורה במערכות ישראל כבר עשרות שנים. הוא שימש מ"פ חרמ"ש וחי"ר בשירות חובה, השתחרר בדרגת סגן, התקדם במילואים לתפקיד מג"ד בדרגת סגן אלוף ומשמיך לשדת במילואים כחוקר בכיר באית"ן, המערך בצה"ל לאיתור נעדרים. "בשנים האחרונות התמקדתי במלחמת העצמאות", הוא מתאר. "מעבר לעניין הכללי שיש לי בנושא, מה שעורר בי את הדחף למחקר היה היחס הלא־פרופורציונלי בין מלחמת השחרור הארוכה ומספר ההרוגים הגדול למספר הקטן של מקבלי העיטורים, 12 גיבורי ישראל בסך הכול. זה דבר שהדעת לא מעכלת ולא מכילה.

> נשמע הגיוני? 12 מעשי גבורה בלבד בתום מלחמה שנמשכה יותר משנה וחצי ונהרגו בה כ־6,000 לוחמים ואזרחים?

"התחלתי לחקור את הנושא, והוא התגלגל בסופו של דבר לעבודת דוקטורט שבחנה את כל נושא הגיבורים במלחמת השחרור והתוקרה שקיבלו. במחקר עברתי על הדבה מסמכים, גם בארכיון צה"ל, ומצאתי שהיו כמה ועדות שבדקו את הנושא, קראו המלצות של מפקדים ושל אזרחים, ובסופו של דבר הוחלט לאשר את העיטורים ל־1,280 לוחמים ואזרחים. שתי ועדות שמינה הרמטכ"ל קבעו שיש לנו 1,280 גיבורים. בן־גוריון החליט להעניק 12 עיטורים בלבד בפעימה הראשונה, ולאחר מכן להעניק את העיטורים בדרגות האחרות בפעימות נוספות". אבל זה לא קרה.

"מבחינה היסטורית האחרים נעלמו. איש לא שמע את שמם. החלום שלי הוא שיישיה תיקון לאותם גיבורים בעקבות כתיבת המחקר ופרסום הספר. תיקון לעוול שנגרם לאותם 1,270 אנשים. זה בכלל לא מסובך: כל השמות נמצאים לצד מעשי הגבורה. הצבא צריך למנות ועדה שתעבור על הרשימה הזאת ותתרגם את שמות העיטורים מאז – מגן גיבורים א', ב' וכל השאר – לשבע רמות העיטורים של ימינו. שלושה עיטורי גבורה וארבע דרגות של צל"שים, מצ"ש הרמטכ"ל ומטה. זאת לא עבודה רבה, משהו כמו שלושה חודשים. זה חינוני. יש פה עוול שצריך לתקן ואפשר לתקן".

האם הזכאים לעיטור ידעו על זכאותם?

"היו קרובי משפחה ששוחחתי איתם ונדהמו לגלות זאת. לא היה להם מושג. לעומת זאת שמעתי על אחרים שידעו על כך, כגראה מפי מפקדיהם, אבל לא באופן רשמי. חלקם חיו שנים בתסכול על שהעיטור נשאר תאורטי בלבד".

בספר שהוציא לאור דרורי באחרונה, 'גיבורי תש"ח: העיטורים', מופיעים שמותיהם של 1,280 הלוחמים שאישיה הוועדה לקבלת אות גבורה בשבע רמות מתוך אלפי המלצות שנבדקו. מהם מובאים סיפוריהם של כ־730 לוחמים בשלוש רמות הגבורה הגבוהות.

הספר הוא פרי מחקר של שנים רבות, שדרורי פרסם בהן עבודת דוקטורט שנושאה "אותות הגבורה האבודים במלחמת העצמאות", ובעקבותיה פורסם גם הספר 'גיבורי תש"ח האלמונים'. פירוט מעשי הגבורה מפתמך על המלצות המפקדים שנכתבו בתום המלחמה, ומסיפורי הגבורה אפשר ללמוד על אומץ לבם, גבורתם והקרבתם של לוחמי מלחמת העצמאות, שכרבע מהם נפלו בלחימה במעשה גבורתם. פירוט שמותיהם ומעשי הגבורה של הלוחמים הוא פרסום ראשוני ייחודי בעמקת המדינה. את מצאי המחקרים שהוא עורך בנושא דרורי מעלה לאתר שייסד והוא מנהל, אתר הגבורה (www.gvura.org).

"רציתי להעמיד לרשות הציבור מידע רחב על עיטורים וצל"שים, מאמרים, חוברות ומחקרים בנושא. כל מי שמנצא באתר, חיילים, אזרחים, שיוטרים, לוחמי מג"ב, אנשי השב"ס, השב"כ או המוסד – מכל הגופים הביטחוניים במדינה – נמצאו ראויים לעיטור, לצל"ש והנה ראיתי: על הקרקע ישבה רכונה בחורה צעירה, ראשה היה מופעל לאחור, יד הימנית היה מדולדלת, מרוסקת ותלויה על חתיכת עור וחדוע ועל השירה. כל גופה שתת דם. בידה הקמוצה החזיקה מכתב מגואל בדם. בהוגיעה לי את המכתב זעקה נרגשת מאוד, כאדם הנוטה למות: 'הבאתי לכם מכתב. אני מאבדת את הכרתי'. נדהמתי מגבורתה. בייניות שאול אלה לא שכחה הנערה את חובתה". לאחר מכן העביר לוסטיגמן את טובה לבית חולים. על כך ניתן לה אות מגן גיבורים או לכל אות הערכה אחר. יש באתר כתבות, קטעי וידאו, ראיונות עם הגיבור עצמו שמתאר את המעשה או עם חברים שמפגרים על חברם שנפל. כל מידע שאפשר להביא מקום המדינה ועד ימינו נמצא שם. באתר מצוי מידע על יותר מ־3,200 צל"שים ועיטורים ועל יותר מ־2,100 סיפורי גבורה".

> "העיר הופגזה קשות והפגזים ניתכו ללא הפסק. ופתאום - זעקות אישה. 'הצילו, הצילו, אני מתה!'"

צבי בתל אביב = 103

"הצילו, אני מתה!"

אחת ממאות החיילים והאזרחים, גברים ונשים, שאישרה הוועדה להעניק לה עיטור גבורה היא טוראית טובה גולדברג, קשרית בגדע"ש בחטיבה 6, שישירתה לידי שכונת גאולה בירושלים. ב־28 ביוני 1948 הוטל עליה להעביר מכתבים ממטה החטיבה בצפון העיר למטה המחוז במרכז העיר. היא עשתה זאת תחת הפגזה קשה, ובריצתה נפגעה מפגז. ידה הימנית נקטעה. למרות הפגיעה הקשה היא לא אויבדה את עשתונותיה. המשיכה בריצתה ומסרה את המכתבים החשובים.

המראה היה קשה: "לעולם לא תמוש מזכרוני דמותה של הצעירה טובה גולדברג, שהיתה בת 17 שנים כאשר פרצה מלחמת השחרור שלנו", העיד הלוחם אברהם לוסטיגמן, שחילץ אותה. "העיר הופגזה קשות והפגזים ניתכו ללא הפסק. ופתאום – זעקות אישה. 'הצילו, הצילו, אני מתה!' לא יכולתי לשבת במקומי ועל אף סכנת המוות ברחוב זינקתי החוצה.

ספק אם אחד מח"י הלוחמים המתים פקד בחייו את בית הכנסת הייחודי: רק חלק מהנופלים היו שומרי מצוות, ומעטים מהם גרו בירושלים

לפלגה, ד"ר עפר דרורי, ירושלמי שמתפלל שם לעיתים, לוחם בעברו בפלוגת החרמ"ש 'י' מגדוד השריון 79. שלט ההנצחה ובו שמות החללים הוקם בתרומות החברים לפלוגה ובתרומות מתפללים.

נוסף על שישה ספרים בנושא גבורה כתב דרורי על חוויותיו וחוויות חבריו במלחמת יום הכיפורים בספר 'פלוגה י' בסופה', ובספר המשתף, 'פלוגה י' שבלב', הבודק מה עשתה המלחמה ללוחמים. "לאנשים רבים המושג מלחמת יום הכיפורים הוא מעין חור שחור, כי מרבית אזרחי הארץ בהווה לא חוו אותה, ולעיתים אף הוריהם לא השתתפו בה. וכך ונותרה המלחמה הקשה הזו עלומה לאזרחים רבים. נוסף על כך רבים מהלוחמים שהשתתפו בה אינם מסוגלים לדבר עליה ומשאירים את הזיכרונות ממנה נעולים במגירה וירטואלית כלשהי".

ונזכור את כולם: את 'לוחמי תש"ח: העיטורים' מקדיש דרורי – לצד הוקרה לבני משפחתו – לזכר 18 חבריו מהפלוגה שנפלו במלחמת יום הכיפורים, לכבוד ג', אות הצטיינות שלישי בדרגתו בצה"ל.

לוחם ירושלמי אחר, סמל יהושע חיימוביץ', היה מפקד כיתה בגדוד 62 בחטיבה 6. ב־18 ביולי 1948 הוא פרץ בראש הכיתה לבניין בעיר שהיה תפוס בידי האויב, נפצע והמשיך להילחם. הוא עבר מחדר לחדר הסב אבדות לאויב. אומץ ליבו והתנהגותו שימשו דוגמה ומופת למעטים שהגיעו איתו. הוא נפוג אחרון מהבית רק לאחר שקיבל פקודת נסיגה.

המצב הורע בהמשך היום, והוא התנדב להוביל מתגברת לכיבוש עמדת כוחותינו שנמצאה וכוחות האויב תפסו אותה. לצד ארבעה לוחמים הוא כבש את העמדה מחדש, נפצע קשה מפגז מרגמה, ורגלו נקטעה מעל הקרסול. למרות הפציעה הקשה הוא המשיך לפקד על אנשיו עד שפונה מהמקום. על מעשה זה הוענק לו אות גיבורים ב', אות ההצטיינות השני בדרגתו בצה"ל.

דוד טור שלום מקור יזכור

ההנצחה בשטיבלך לוחמי הפלוגה

לירושלמים שביניו ולסתם אורחים: בפעם הבאה שאתם מגיעים למתחם בתי הכנסת (השטיבלך) שבקטמונים, חפשו בחצר את שלט ההנצחה ל־18 לוחמים צעירים שנהרגו במלחמת יום הכיפורים. ספק אם אחד מח"י הלוחמים המתים פקד בחייו את בית הכנסת הייחודי: רק חלק מהנופלים היו שומרי מצוות, ומעטים מהם גרו בירושלים. הם מונצחים דווקא כאן ביוזמת חברם

עפר בחממות נובמבר 2023

לוחמי מלחמת העצמאות, לכבוד לוחמי מלחמת התקומה, לזכר חלליה ולזכר הדר גולדין.

מלחמת התקומה נישלה את מלחמת השחרור מתואר המלחמה הארוכה ביותר. היקף מעשה הגבורה במלחמה האחרונה עצום, והדורי משוכנע כי הם יתוגמגו לעיטורים רבים בכל הרמות.

הדוד שלא הברתי

בחזרה ל־1948. מעוטר נוסף ממלחמת השחרור הוא סגן משנה דודו טור שלום (טו"ש), מפקד כיתה בגדוד 63 בחטיבה 6. הוא נפל ב־16 ביינואר 1948 בקרב ליד צורף שבנפת חברון, אחד מל"ה שנהרגו באותו קרב בדרכם לסייע לגוש עציון. על מעשה זה ניתן לו אות מגן גיבורים ב', אות ההצטיינות השני בדרגתו בצה"ל.

הרלינג נולד בגרמניה ועלה ארצה בשנת 1936 עם אימו ואחותו. הן כבר אינן איתנו, ולא ידעו בחייהן על זכאותו לאות הגבורה. גם הרלינג לא ידע על זכאותו לאות מלחמת השחרור, ב' תמוז תש"ח, 10 ביולי 1948, הוא נהרג בקרב ליד הכפר הערבי דַנַיְתָה (היום מושב רינתיה), בתחילת מבצע דני.

לאחייניו של הרלינג ולבני משפחותיהם נודע הדבר רק לאחר הקריאה בספר של דרורי. אני אחד מהם. צבי הרלינג הוא הדוד שלא הכרתי, האח היחיד של אימי. את תמונתו ראיתי בסלון ביתה של אימי, סבתי, ועליה אות מלחמת הקוממיות.

פרשת הל"ה הייתה לסמל לערכים שהתחנכו עליהם הדורות הבאים. כידוע, את מחלקת הל"ה כיתרו המוני ערבים מהסביבה, וכל 35 לוחמיה נהרגו בקרב ממושך. בתחילה לא נודע גורלם, והחולל בחיפושים בייסיון למצוא את הלוחמים, כולל סיורים אווירים. מהמושבה הר־טוב יצא כוח גדול של חי"ש (חיל שדה, אחת מיחידות ארגון ההגנה) ושל פלמ"ח לחפש את הלוחמים לאורך מסלולם המשוער לעבר הגוש. בדרכם נתקל הכוח בערבים, ובקרב שהתפתח נהרג אחד מאנשי החי"ש ושניים נפצעו. כשהגיע אל כוח החיפוש המידע על גורל הל"ה, נסוג הכוח להר־טוב. היה בהם מקלען ברן, צבי הרלינג מבני ברק. בזמן הנסיגה הוא נשאר אחרון וחיפה על חבריו. על מעשה זה ניתן לו אות מגן גיבורים ג', אות ההצטיינות השלישי בדרגתו בצבא ההגנה לישראל.

ההגרלה הגדולה של
הרמב"ם היומי

ברכות לזוכים בהגרלות היומיות של השבוע החולף!

משנה תורה 3 פרקים
ה' ניסן - אביתאר סלאם
כרמי קטיף
ו ניסן נריה ברט
ת"ת כפר דרום
ז ניסן - מרדכי ביטון
למרחב פתח תקווה
ח' ניסן - יחזקאל יוסף אליהו
ת"ת בנימין
ט ניסן - דניה סטרוקוב
אמית רחובות
י' ניסן - שילה וודג'ה
ת"ת בנימין
י"א ניסן - ישראל פרץ
ת"ת בנימין
י"ב ניסן - יורם מיכאל סבג
ת"ת בנימין
י"ג ניסן - עזיאל קרמי
ת"ת שאנדרלי עטרת
י"ד ניסן - עזריה פרלמוטר
צביה כרמי קטיף
ט"ו ניסן - אריאל אדשה
שיבת על אמית אשדוד
ט"ז ניסן - אהרון סימובסקי
דרכי נועם פתח תקווה

י' ניסן - אביתר כהן
ת"ת לתורה פתח תקווה
י"ט ניסן - אהרון פור
ת"ת בנימין
כ' ניסן - יחזקאל יוסף אליהו
ת"ת בנימין
כ"ב ניסן - נעם ברינר
ת"ת עמונה שומרון
כ"ג ניסן - איתמר אמינוב
השיבה התיכונית בני ברק
כ"ד ניסן - יוסף אליהו יחזקאל
ת"ת בנימין
כ"ה ניסן - נחוראי לנדסמן
מעלין ארות אליהו
משנה תורה פרק אחד
ה' ניסן - אופיר פולק
שיבת אמית כפר גנים
ו' ניסן - נריה דניאלי
שיבת נווה הרמון
ז' ניסן - איתמר סובן
מצפה רחובות
ח' ניסן - שי ליאור מנשה
שיבת נתיבות יסף מצפה לידע
ט' ניסן - שמעון יצחקי
ארץ המו"מ ירושלים

י' ניסן - איל אביבי
שיבת עדד
י"א ניסן - יאיר ריזה
שיבה תיכונית חורב
י"ב ניסן - הדר בוקס
שעלי תורה
י"ג ניסן - עידו הרשטיק
דרכי אליעשב ראש העין
י"ד ניסן - שי מוזס
שיבה תיכונית חורב
ט"ו ניסן - מלאכי בורשט
אמית יש"ר בית שמש
ט"ז ניסן - נפן שחם
שיבת השמונאים
י"ז ניסן - רותם בר- אל
שיבת אור עציון
י"ח ניסן - נעם משה זכמן
דגל ירושלים אלעד
י"ט ניסן - אלעד אלימן
שיבת בר"ע נתניה
כ' ניסן - יונן מלמד
צביה יד בנימין
כ"א ניסן - דוד אשדת
מלבדה בעין הנצי"ב

כ"ב ניסן - שילה שרעבי
שיבת בני עיר
כ"ג ניסן - אור לוי
שיבה תיכונית חורב
כ"ד ניסן - הלל ריבלין
שיבת תורת החיים
כ"ה ניסן - אפרים איתמר שרייבר
שיבת אמית כפר גנים
מסע מצוה
ה' ניסן - שירה מדיבסקי
אמית בלימליאל
ו' ניסן - אילה שניב
אלומת בית אל
ז' ניסן - טליה לוי
אמית רחובות
ח' ניסן - יעל צפדיה
אמנה כפר סבא
י"א ניסן - רננה קנטמן
צביה מעלות
י"ב ניסן - יעל ירמולובסקי
אלומת אמית בנצת שומרון
י"ג ניסן - איילה גלזר
מעלה לבונה
כ"ה ניסן - אלה אנצלוברך
עלומא אלומה

פסח-תזריע מצורע

זי"ו עולם - לחזונו ולע"נ של ר' זליג יצחק ב"ר נחום ז"ל

מבחני בגרות
רישיון נהיגה
ישיבה
שירות צבאי

יורה הלכתי?

עכשיו התור להלכה

התכנית המובילה לבייניישים, חיילים ומכינטיסטים

יורה הלכתי - הכן את עצמך לחיים!
בנושאים: שבת, כשרות וטהרת המשפחה

בחינות בסיום זמן חורף וקיץ
ספרי לימוד יחודיים לכל לומד
בהמלצת ראשי ישיבות הציונות הדתית

הצטרפו עוד היום:
רכז התוכנית - אבישי כהן 0544896286 | אלדד זהר 053-6964822

המכללה להלכה
מכון מדעי מחקר מתקדם לימודי השדה במקורות היהדות

צומת מרכז לחינוך תורני